

Lõunapoolsed naaberriigid ja eelkõige Liibüa ning humanitaaraspektid

Euroopa Parlamendi 10. märtsi 2011. aasta resolutsioon lõunanaabruse ja eriti Liibüa kohta

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 1. märtsi 2011. aasta resolutsiooni, millega peatati ühehäälselt Liibüa liikmestaatus ÜRO inimõiguste nõukogus (UNHRC);
  - võttes arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu (UNSC) 26. veebruari 2011. aasta resolutsiooni 1970/2011;
  - võttes arvesse nõukogu 28. veebruari 2011. aasta otsust, millega rakendatakse UNSC resolutsiooni ja kehtestatakse täiendavad piiravad meetmed nende suhtes, kes vastutavad Liibüa tsiviilelanikkonna vägivaldse mahasurumise eest;
  - võttes arvesse UNHRC resolutsiooni S-15/2, mis võeti vastu 25. veebruaril 2011;
  - võttes arvesse ELi–Liibüa raamlepingu läbirääkimiste peatamist 22. veebruaril 2011;
  - võttes arvesse kõrge esindaja Catherine Ashton hiljutisi avaldusi Liibüa ja Põhja-Aafrika kohta;
  - võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Liibüa kohta, eelkõige 17. juuni 2010. aasta resolutsiooni hukkamiste kohta Liibüas¹, ja oma 20. jaanuari 2011. aasta soovitus, milles väljendati kriitilisi tingimusi seoses ELi ja Liibüa raamlepingu läbirääkimistega²;
  - võttes arvesse 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni ja 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokollid;
  - võttes arvesse inimõiguste ja rahvaste õiguste Aafrika hartat ja selle protokollid inimõiguste ja rahvaste õiguste Aafrika kohtu loomise kohta, mille Liibüa ratifitseeris vastavalt 26. märtsil 1987 ja 19. novembril 2003;
  - võttes arvesse kodukorra artikli 110 lõiget 4,
- A. arvestades, et hiljutistel meeleavaldustel mitmetes araabia maades Põhja-Aafrikas ja Lähis-Idas on nõutud autoritaarsete režiimide kaotamist ning poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid reforme, vabadust, demokraatiat ja tavakodanikele paremaid elutingimusi; arvestades, et ulatuslikud meeleavaldused paljudes araabia maades on näidanud, et ebademokraatlikud ja autoritaarsed režiimid ei suuda tagada tõelist stabiilsust ning demokraatlikud väärtused on majanduslike ja poliitiliste partnerluste puhul kesksel kohal;

---

¹ Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2010)0246.

² Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2011)0020.

- B. arvestades, et meelevaldused Liibüa režiimi vastu algasid 15. veebruaril 2011 Benghazi linnas, levisid sealt üle kogu maa ja jõudsid välja Al Baydasse, Al-Qubasse, Darnah'sse ja Az Zintani ning meelevaldajad võtsid oma kontrolli alla hulga linnu, eelkõige Liibüa idaosas;
- C. arvestades, et Gaddafi režiim on meelevaldajaid enneolematu vägivallega rünnanud ning on kasutanud meelevalduste vägivaldseks mahasurumiseks Liibüa relvajõude ja korrakaitsevägeid, samuti palgasõdureid ja välisriikide võitlejaid, muu hulgas kasutanud valimatult kuulipildujaid, snaipereid ja sõjalennukeid tsiviilisikute vastu; arvestades, et see on kaasa toonud järjest enam hukkunuid ja suure vigastatute ja vahistatute arvu;
- D. arvestades, et režiimi jõhkrad ja vägivaldsed sammud Liibüa elanikkonna vastu on põhjustanud riigis lisaks paljude sõjaväelaste ülejooksmisele ka valitsusliikmete tagasiastumist;
- E. arvestades, et UNHRC andmetel on viimastel päevadel Liibüast Tuneesiasse, Egiptusse ja Nigeeriasse põgenenud üle 200 000 inimese ning nendele lisaks on veel sadu tuhandeid põgenikke ja võõrtöölisi, kes ülimalt rasketes tingimustes püüavad konflikti eest pageda või Liibüast lahkuda; arvestades, et see põhjustab humanitaarse hädaolukorra, millele EL peab kiiresti reageerima;
- F. arvestades, et pärast seda kui UNHRC oli oma 15. eristungjärgul 25. veebruaril 2011 konsensuslikult vastu võtnud resolutsiooni inimõiguste olukorra kohta Liibüas, milles mõistetakse hukka Liibüas sooritatud rängad ja süstemaatilised inimõiguste rikkumised ja märgitakse, et mõned neist võivad endast kujutada inimsusevastaseid kuritegusid, otsustas ÜRO Peaassamblee 2. märtsil 2011 UNHRC soovitusel peatada Liibüa liikmelisuse UNHRCs;
- G. arvestades, et vastuseks UNSC 26. veebruari 2011. aasta resolutsioonile Liibüa kohta, milles on öeldud, et Liibüa olukorra uurimiseks tuleks pöörduda Rahvusvahelise Kriminaalkohtu (ICC) poole, algatas ICC prokurör 3. märtsil 2011 uurimise Liibüas väidetavalt sooritatud, sealhulgas Muammar al-Gaddafi ja tema režiimi liikmete sooritatud inimsusevastaste kuritegude asjas; arvestades, et UNSC resolutsiooniga 1970 kehtestatakse Liibüa suhtes relvaembargo ning nähakse Gaddafi perekonnale ja režiimile ette reisikeeld ja varade külmutamine ning lubatakse samal ajal kõigil ÜRO liikmesriikidel konfiskeerida ja kõrvaldada keelustatud sõjalise iseloomuga varustust;
- H. arvestades, et nõukogu 28. veebruari 2011. aasta otsusega kehtestatakse täiendavad piiravad meetmed, eelkõige viisakeeld ja varade külmutamine Liibüa tsiviilelanikkonna vägivaldse mahasurumise eest vastutavate isikute suhtes, täites nii UNSC 26. veebruari 2011. aasta resolutsiooni Liibüa kohta;
- I. arvestades, et mitmed maailma liidrid on mässi algusest saadik kutsunud Gaddafit korduvalt üles võimust loobuma;
- J. arvestades, et Araabia Liiga peatas 22. veebruaril 2011 Liibüa liikmesuse ning 3. märtsil 2011 teatas liiga peasekretär, et juhul kui kokkupõrked Liibüas jätkuvad, võib liiga Aafrika Liiduga kooskõlastatult toetada lennukelutsooni Liibüa kohal;
- K. arvestades, et Liibüa rahvuslik üleminekunõukogu kutsus 5. märtsil 2011 tehtud

avalduses rahvusvahelist üldsust üles „täitma oma kohustusi ning ilma otsese sõjalise sekkumiseta Liibüa territooriumil kaitsma Liibüa rahvast genotsiidi jätkumise ja inimsusevastaste kuritegude eest”;

- L. arvestades, et EL peatas 22. veebruarist 2011 käimasolevad läbirääkimised ELi–Liibüa raamlepingu üle ning kõik koostöölepingud Liibüaga;
- M. arvestades, et EL on eluliselt huvitatud demokraatlikust, stabiilsest, jõukast ja rahumeelsest Põhja-Aafrikast; arvestades, et viimase aja sündmused Liibüas, Egiptuses ja Tuneesias näitavad tungivat vajadust muuta ELi välispoliitikat Vahemere piirkonnas;
- N. arvestades, et reedel, 11. märtsil 2011 toimuval Euroopa Ülemkogu erakorralisel kohtumisel tutvutakse ilmselt põhjalikult kõrge esindaja ja komisjoni aruandega ELi vahendite kiire kohandamise kohta ning kõrge esindaja aruandega ülemineku- ja ümberkorraldusprotsessi toetamise kohta,
  - 1. väljendab oma solidaarsust Liibüa rahvaga, eriti Liibüa noortega, kes on olnud edasiviivi jõud võitluses demokraatia ja režiimivahetuse eest, kiidab nende julgust ja otsustavust ning avaldab kindlat toetust nende õiguspärasele püüdlustele demokraatia, majanduse ja sotsiaalvaldkonnas;
  - 2. mõistab teravalt hukka inimõiguste jõhkra ja süstemaatilise rikkumise Liibüas ning Gadaffi režiimi vägivaldsed repressioonid rahumeelsete demokraatiate toetavate meeleavaldajate, ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate vastu; peab väga kahetsusväärseks, et see tõi kaasa palju hukkunuid ja rohkesti vigastatuid; avaldab kaastunnet ohvrite perekondadele; mõistab hukka vaenu õhutamise tsiviilelanikkonna vastu, mida režiimi kõrgeima taseme esindajad Muammar al-Gaddafi ja tema poeg Saif al-Islam oma avaldustes selgelt tegid;
  - 3. nõuab kolonel Gadaffi julma diktaatorliku režiimi kohest lõppu ning kutsub teda üles viivitamata tagasi astuma, et tõkestada edasist verevalamist ja võimaldada rahumeelse poliitilise ülemineku toimumist; kutsub Liibüa ametivõime üles tegema kohe lõppu vägivallale ja andma võimalust olukorra rahumeelseks lahendamiseks, mis vastaks Liibüa rahva õigustatud ootustele; kutsub Liibüa ametivõime üles järgima inimõigusi ja rahvusvahelist humanitaarõigust, tühistama kõik sõnavabaduse piirangud, sealhulgas internetis, ning võimaldama sõltumatutele inimõiguste vaatlejatele ja välismaisele meediale kohe juurdepääsu riigile;
  - 4. toetab täielikult UNSC resolutsiooni 1970, milles mõistetakse hukka inimõiguste jõhker ja süstemaatiline rikkumine Liibüas, nõutakse pöördumist ICCsse, kehtestatakse Liibüa suhtes relvaembargo ning nähakse Muammar al-Gaddafi perekonnale ette reisikeeld ja nende varade külmutamine; rõhutab, et tsiviilisikute vastaste rünnakute toimepanijatel lasub rahvusvahelise seaduse kohaselt isiklik kriminaalvastutus, nad tuleb kohtu alla anda ning keegi ei tohi jääda karistamata; toetab kindlalt ICC prokuröri algatatud uurimist Muammar al-Gaddafi ja tema režiimi liikmete poolt väidetavalt sooritatud inimsusevastaste kuritegude asjas;
  - 5. märgib, et EL on olnud esimene UNSC sanktsioonide rakendaja ning ELi meetmed on veelgi ulatuslikumad, hõlmates omapoolsete sanktsioonide kehtestamist; tervitab nõukogu otsust keelata Liibüale müüa varustust, mida võidakse kasutada siserepressioonideks, ning laiendada nende isikute ringi, kelle suhtes kohaldatakse

varade külmutamist ja viisakeeldu; nõuab sanktsioonide tulemuslikkuse pidevat hindamist;

6. rõhutab, et iga meede peaks hõlmama kõiki Liibüa varasid, sh Liibüa investeerimisameti hallatavaid riiklikke investeerimisfonde; nõuab, et varade külmutamine hõlmaks ka nafta ja gaasi müügist saadud tulu; palub nõukogul ja liikmesriikidel avaldada kogu teabe kõikide külmutatud varade kohta; pooldab sellega seoses arutelusid ELi täiendavate sanktsioonide üle, et külmutada ka Gaddafi režiimiga seotud Liibüa ettevõtete varad;
7. tervitab nõukogu 28. veebruari 2011. aasta otsust keelata relvade, laskemoona ja nendega seotud varustuse tarnimine Liibüasse; kutsub sellega seoses nõukogu üles kontrollima, kas on rikutud ELi relvaekspordi toimimisjuhendit, ja võtma vastu rangeid meetmeid tagamaks, et kõik liikmesriigid järgivad toimimisjuhendit täies ulatuses; palub kõrgel esindajal uurida võimalust kasutada embargo jõustamisel ÜJKP lennu- ja mereväe vahendeid;
8. toetab täielikult UNHRC otsust lähetada Liibüasse sõltumatu rahvusvaheline uurimiskomisjon, et uurida inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õiguse rikkumisi, ning ÜRO Peaassamblee 2. märtsi 2011. aasta otsust peatada Liibüa liikmelisus UNHRCs;
9. kutsub ELi ja rahvusvahelist üldsust üles võtma kõikvõimalikke meetmeid, et täielikult isoleerida Gadaffi ja tema režiim nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt;
10. rõhutab, et EL ja selle liikmesriigid peavad täitma kaitsmise kohustust, et kaitsta Liibüa tsiviilelanikke suurte relvarünnakute eest; juhib tähelepanu asjaolule, et seetõttu ei saa välistada ühtegi ÜRO põhikirjas nimetatud võimalust; palub kõrgel esindajal ja liikmesriikidel olla valmis UNSC otsuseks edasiste meetmete kohta, mis võivad sisaldada lennukeelutsooni kehtestamist, et takistada režiimi tsiviilelanikkonda ründamast; rõhutab, et mis tahes ELi ja liikmesriikide poolsed meetmed peaksid olema kooskõlas ÜRO mandaadiga ning põhinema koordineerimisel Araabia Liiga ja Aafrika Liiduga, ergutades mõlemaid organisatsioone suunama rahvusvahelisi jõupingutusi;
11. palub komisjoni asepresidendil/Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal luua suhted Liibüa rahvusliku üleminekunõukoguga ning alustada nende ametlikustamise protsessiga, et ergutada üleminekut demokraatiale, tagades Liibüa ühiskonna esindajate laialdase osaluse ning suurendades ülemineku protsessis naiste ja vähemuste õigusi, ning palub toetada üleminekunõukogu vabastatud piirkonnas, et vähendada survet kohalikule elanikkonnale ning rahuldada peamised humanitaarvajadused, muu hulgas arstiabi osas;
12. nõuab tungivalt, et EL annaks panuse demokraatlikesse reformidesse ja õigusriigi institutsioonide rajamisse Liibüas, toetades vaba ajakirjanduse ja sõltumatute kodanikuühiskonna organisatsioonide arengut ning eelkõige demokraatlikke poliitilisi parteisid, et tulevikus saaksid toimuda demokraatlikud valimised;
13. on sügavalt mures süveneva humanitaarkriisi pärast, kuna Liibüast on vägivalla eest pagemas üle 200 000 migrandi, kellest paljud ei pääse Liibüa ja Tuneesia piirilt edasi ning teised jäävad pidama Tuneesias, Egiptuses ja Nigeri põgenikekelaagritesse; kutsub praeguseid ja tulevase Liibüa ametivõime üles lubama riiki humanitaarabiorganisatsioone ning tagama humanitaartöötajate turvalisuse;

14. palub nõukogul, komisjonil ja kõrgel esindajal teha kättesaadavaks kõik vajalikud rahalised ja inimressursid, et toetada jõulist rahvusvahelist humanitaaroperatsiooni, aidates UNHCRi ja teisi asjaomaseid humanitaarasutusi kaitse ja hädaabi pakkumisel kõikidele abivajajatele; toetab volinik Georgieva ning humanitaarabi ja kodanikukaitse peadirektoraadi kasutusele võetud meetmeid ja rahalisi vahendeid, samuti mõnede liikmesriikide antud humanitaarabi olukorraga toimetulekuks; kutsub ELi ja selle liikmesriike üles korraldama lennu- ja laevatransporti, et aidata migrante, varjupaigataotlejaid ja põgenikke Liibüast nende kodumaale tagasi toimetada või mujale asustada, järgides rahvusvahelist õigust ja asjaomaseid Euroopa Liidu õigusakte, ning andma rahalist abi, mida taotlesid ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon oma 3. märtsil 2011 avaldatud ühispoordumises;
15. kutsub komisjoni üles tagama kõik vajalikud meetmed, sealhulgas piisavad rahalised, inim- ja tehnilised ressursid, et EL suudaks kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 80 adekvaatselt reageerida massiliste rändevoogude korral;
16. tuletab meelde, et ELi ja Aafrika 2007. aasta ühisstrateegias lubasid ELi ja Aafrika riikide juhid võtta vajalikke meetmeid, et tagada ebaseaduslikult omandatud varade, sealhulgas rahaliste vahendite uurimine ja tagastamine nendele riikidele, kust need varad pärinevad; nõuab, et ELi liikmesriigid toimiksid vastavalt sellele ning kooskõlas ÜRO korrupsioonivastase konventsiooniga, et tulevikus oleks tagatud külmutatud varade tagastamine Liibüa rahvale; rõhutab, et on vaja ELi koordineeritud meetmeid, et külmutada Gaddafi perekonna ja tema teadaolevate partnerite vara, mida hoitakse Euroopas või maksuparadiisides tegutsevates Euroopa finantsasutustes, tagades, et ELi pangad järgivad kliendikontrolli nõudeid kõikide Liibüast üle kantud potentsiaalselt ebaseaduslike vahendite suhtes;
17. rõhutab, et palgasõdurite tegevus kujutab endast ohtu rahvusvahelisele rahule ja julgeolekule ja inimsusevastast kuritegu ning seetõttu tuleb see peatada; palub nõukogul ja kõrgel esindajal hoiatada karmilt kõikide riikide valitsusi, et Liibüale ei saadetak palgasõdureid, sõjaväelasi ega sõjalist varustust, kuna need oleksid Gaddafi režiimile abiks Liibüa rahva mahasurumisel;
18. kiidab heaks Euroopa Ülemkogu erakorralise kohtumise kokkukutsumise 11. märtsil 2011, et arutada olukorda Liibüas ja ELi lõunapoolsetes naaberriikides; kutsub kõrget esindajat ja liikmesriike üles välja töötama terviklikku ja ühtset strateegiat, kuidas humanitaarabi seisukohalt ja poliitiliselt reageerida olukorrale Liibüas;
19. kutsub kõrget esindajat üles alustama ettevalmistusi ELi sekkumiseks lõunapoolsetes naaberriikides ja nende abistamiseks, eelkõige piirkonnas õigusriigi põhimõtete, hea valitsemistava ning stabiilse, pluralistliku ja rahumeelse demokraatia põhiseaduslike ja valmiskorralduslike eelduste väljaarendamisel; palub kõrgel esindajal täielikult ära kasutada kõiki asjaomaseid ELi välistegevuse rahastamisvahendeid;
20. on seisukohal, et revolutsioonilised muutused Põhja-Aafrikas ja Lähis-Idas on selgelt näidanud, et ELi positiivne mõju ja pikaajaline usaldusväärus selles piirkonnas sõltub ELi võimest viia ellu tugevat ühist välispoliitikat, mis põhineb väärtustel ja asub selgelt uute demokraatlike jõudude poolele; kordab nõudmist, et EL vaataks läbi oma demokraatia ja inimõiguste toetamise poliitika, et luua inimõiguste klausli rakendusmehhanism kõigis lepingutes kolmandate riikidega;

21. kordab oma nõuet, et parlament kaasataks tihedalt selle rakkerühma töösse, kelle ülesanne on kooskõlastada ELi reageerimist kriisile Liibüas ja mujal Vahemere piirkonnas;
22. rõhutab veel kord, et sündmused Liibüas ja muudes piirkonna riikides on toonud esile pakilise vajaduse töötada välja kaugeleulatuvad ja tõhusamad poliitikameetmed ja vahendid ning tugevdada nende eelarvet, et ergutada ja toetada poliitilisi, majandus- ja sotsiaalreforme ELi lõunanaabruses; rõhutab, et Euroopa naabruspoliitika käimasoleval strateegilisel läbivaatamisel tuleb arvesse võtta Põhja-Aafrika praegusi sündmusi ja pakkuda välja uued paremad viisid sealsete rahvaste vajaduste ja soovide rahuldamiseks; nõuab, et naabruspoliitika läbivaatamisel seataks esikohale kohtusüsteemi sõltumatuse, põhiõiguste austamise, pluralismi ja ajakirjandusvabaduse ning korrupsioonivastase võitlusega seotud kriteeriumid; nõuab asjaomaste riikide suhtes teostatava liidu poliitika paremat koordineerimist;
23. jagab seisukohta, et Vahemere Liit peaks kohanema uue ajajärgu ja olukorraga ning arutama viimase aja sündmusi ja nendele reageerima, et esitada ettepanekud selle kohta, kuidas paremini edendada demokraatiat ja inimõigusi oma liikmesriikides ja kogu regioonis, kaasa arvatud Liibüas, ning võimalike reformide kohta, et oma rolli tugevdada, ühtlustada ja tõhustada;
24. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide parlamentidele ja valitsustele, ÜRO Julgeolekunõukogule ja ÜRO Peaassambleele, ÜRO inimõiguste nõukogule, Araabia Liigale, Aafrika Liidule, Vahemere Liidule, Liibüa naaberriikide valitsustele ning Liibüa rahvuslikule üleminekunõukogule.